

OBRAZAC

sudjelovanja u savjetovanju o nacrtu zakona, drugog propisa ili akta

Važna napomena:

Popunjeni obrazac s prilogom zaključno do 17. veljače 2013. dostaviti na adresu elektronske pošte: javna.rasprava-kazaliste@min-kulture.hr

Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kazalištima

Ministarstvo kulture

<i>Početak savjetovanja: 31. 01.2013.</i>	<i>Završetak savjetovanja: 17.02.2013.</i>
Naziv predstavnika zainteresirane javnosti koja daje svoje mišljenje, primjedbe i prijedloge na predloženi nacrt	Kazalište Mala scena
Interes, odnosno kategorija i brojnost korisnika koje predstavljate	Kazalište za djecu i mlade, umjetnička organizacija, 2
Ime i prezime osobe (ili osoba) koja je sastavljala primjedbe ili osobe ovlaštene za predstavljanje predstavnika zainteresirane javnosti	doc. dr. sc. Vitomira Lončar, osnivačica i direktorica kazališta, samostalna umjetnica, članica HDDU, HZSU, HC ASSITEJ, Mreže neovisnih kazališta i kazališnih družina u RH, Kazališnog epicentra, članica Radne grupe za izradu Zakona o kazalištima iz 2006. godine, Članica radne grupe za izradu Pravilnika o samostalnim umjetnicima iz 2004. godine, Članica povjerenstva za priznavanje prava na uplatu doprinosa iz državnog proračuna za samostalne umjetnike
Datum dostavljanja	8. veljače 2013.

Načelne primjedbe:

U ocjeni stanja na **prvom** se mjestu nalazi problem kazališta i kazališnih družina koje su ustrojene unutar neke druge pravne osobe. Napominje se: *Napose nije jasno tko upravlja kazalištem i kazališnom družinom u sastavu druge pravne osobe, posebno kada su osnivači takve pravne osobe **Republika Hrvatska** (...)*. Koliko mi je poznato, ne postoji niti jedan takav slučaj u hrvatskoj kazališnoj praksi te nije jasno zbog čega je ovaj problem zakonodavcu na prvom mjestu.

Tvrđnja da su četiri nacionalna kazališta *svojim djelovanjem nesumnjivo opravdala razloge uvrštavanja u navedenu kategoriju nacionalnih kazališta, te su u svojem organizacijskom, kadrovskom i profesionalnom djelovanju ostvarila određeni razvojni doseg* ničime nije

utemeljena. Naime, nije napavljena nikakva analiza ni evaluacija rada četiri nacionalne kuće da bi se moglo zaključiti kako je navedeno. Podloga svake zakonske promjene prije svega treba biti analiza postojećeg stanja, što u ovom slučaju nije učinjeno. Ako je pak učinjeno, takva analiza nije dostupna zainteresiranoj niti široj javnosti. Valja se vratiti u godinu 1991. kada je donesen Zakon o kazalištima u kojem su po prvi puta u povijesti kazališta u Splitu, Osijeku i Rijeci proglašena nacionalnima. Do zadnje saborske rasprave bilo je predviđeno da ih se proglasi REGIONALNIM KAZALIŠTIMA, što ona zapravo i jesu, međutim, kako je ZOK izglasavan početkom studenoga 1991. u trenutku kada je Hrvatska već bila u ratu i kada je pitanje hrvatskog nacionalnog identiteta bilo ključno pitanje, odlučilo se na inačicu da imamo četiri nacionalna kazališta. Ista se rasprava vodila i prilikom izglasavanja ZOK-a 2006. godine kada je već bilo razvidno da kazališta u Rijeci, Osijeku i Splitu NE ZADOVOLJAVAJU POTREBE NA NACIONALNOJ nego lokalnoj i regionalnoj razini, ali je Vlada HDZ-a, s argumentima da ulazimo u EU i da moramo čuvati svoj nacionalni identitet, zadržala postojeće stanje. I u jednom i u drugom slučaju ova su kazališta izdvojena jer su SLOŽENE USTANOVE, odnosno, imaju u svom sastavu operu, dramu i balet (osim Osijeka), a Rijeka i Talijansku dramu.

U praksi je, obrnuto od zaključka koji se donosi u OCJENI STANJA ovog dokumenta, razvidno da je došlo vrijeme da se tri nacionalna kazališta proglase REGIONALNIMA, a da nacionalno ostane samo jedno, ono u Zagrebu. Prijedlog da se broj nacionalnih kazališta poveća za još jedno, ono u Varaždinu, je apsurdan. Koja analiza programa tog kazališta je mogla iznjedriti ideju da kazalište u Varaždinu treba postati nacionalno? Ako analiza jest napravljena, ni ona nije dostupna zainteresiranoj, a ni široj javnosti. Sličan je prijedlog bio iznesen i 1997. godine kod izmjena i dopuna ZOK-a iz 1991. ali se onda postavilo pitanje i kazališta «Marina Držića» iz Dubrovnika. Cjelokupnu je raspravu moguće pronaći u transkriptima Sabora s argumentacijom koja stoji i danas, a zaključak je da ne postoji ni jedan argument zbog kojeg bi dubrovačko ili varaždinsko kazalište trebali postati nacionalnima. Varaždin je danas na manje od sat vremena vožnje udaljen od Zagreba. Zbog čega bi trebalo imati dva nacionalna kazališta na razdaljini od 70 kilometara? Sve da se ova činjenica i ne uzme u obzir, ovako strateški važna odluka trebala bi biti utemeljena na ANALIZI, EVALUACIJI, i donesena zbog IZVRSNOSTI kao temeljnog principa umjetničkog stvaranja. Budući da široj javnosti nije poznato da je učinjeno išta od svega navedenoga, može se zaključiti da se radi o ad hoc načinu planiranja koji, kako nas teorija uči, uvijek pogoduje osobnim interesima, a ne općem dobru. Također valja nagasiti da u važećem Strateškom

dokumentu Ministarstva kulture nema nikakvih naznaka da bi se broj nacionalnih kazališta u Hrvatskoj i dalje trebao povećavati.

Široj javnosti nije dostupan ni Strateški plan kazališta u Varaždinu pa eksplikacija da će se mijenjati njegova vizija i misija i ostale osnovne vrijednosti organizacije (strategije i ciljevi) također nisu vjerodostojne. Također valja napomenuti da vlasnik kazališta (u ovom slučaju Grad Varaždin) određuje misiju i viziju svog kazališta te nije razvidno koji su razlozi da Ministarstvo kulture potiče ovu neutemeljenu ideju i uzima ovlasti na koje nema pravo. Također smatram podcjenjivanjem zainteresirane javnosti da se na ovakav način obrazlažu prijedlozi koji imaju dalekosžne posljedice na kazališni život u Hrvatskoj.

U prilog ovoj temi dodajem analizu repertoara HNK Varaždin za veljaču 2013: Na velikoj sceni ovo će kazalište u mjesec dana odigrati 4 izvedbe svojih naslova, a čak 6 programa bit će programi plesnog studija *Vindi* (isto 4 izvedbe kao i vlastiti naslovi), koncert M. Švenda Žige s gostima te humanitarni koncert. Najviše pak gostovanja imat će predstave Ljubomira Kerekeša, prvaka Drame HNK iz Zagreba. Može li se reći da su to kriteriji prema kojem jedno kazalište dobiva status nacionalnog? Također valja uzeti u obzir Članak 19 važećeg ZOK-a u kojem piše da *Nacionalno kazalište i nacionalna kazališna družina svojim programima zadovoljavaju javne potrebe na razini Republike Hrvatske u obavljanju kazališne djelatnosti*. Nije jasno koje to javne potrebe na razini RH zadovoljava HNK u Varaždinu. U istom Članku spominje se i ostvaruje programa *glazbeno-scenske umjetnosti*, a takve programe (opera i balet) HNK u Varaždinu ne producira niti ima angažirane ljudske resurse za tu vrstu programa. Ako bi se pak ti resursi angažirali, to bi zahtjevalo velika financijska sredstva koja bi pokrio – tko? Osnivač, Grad Varaždin ili Ministarstvo kulture? U dokumentu stoji da za implementaciju ovog Nacrta nisu potrebna dodatna financijska sredstva. Da bi se kazalište u Varaždinu pretvorilo u nacionalno, ta bi financijska sredstva bila iznimno visoka i tvrdnja predlagatelja ovoga Nacrta ne stoji.

Što se daljnjih obrazloženja tiče a koji su vezani uz financijske izvještaje koje je intendant dužan dostaviti Kazališnom vijeću, zaboravlja se da postoji Zakon o proračunu kojeg su se svi subjekti koji su korisnici proračuna obvezni držati.

Ovaj Nacrt niti u jednoj točki ne zadire u **sukob interesa** koji je ključan problem hrvatskog kazališta, a u dijelu koji razmatra pitanja vezna uz Kazališnog vijeća gorući je problem.

Što se prekvalifikacije djelatnika/umjetnika koji više ne mogu obavljati svoju profesionalnu, ugovorom potpisanu obvezu tiče, smatram da to nije samo problem nacionalnih kazališta nego svih javnih kazališta u RH. Za prekvalifikaciju su **uvijek** potrebna sredstva za dodatne edukacije, a ovim se Nacrtom izrijekom navodi da njegova provedba neće zahtijevati dodatna sredstva. Edukacija se ne može financirati iz programskih ni, materijalnih ili investicijskih sredstava. Da bi se ustanovilo kolika su sredstva za pojedinu organizaciju potrebna, valja napraviti strateške planove svih kazališta i **POJEDINAČNO** utvrditi potrebe i mogućnosti. Paušalan način kako je predviđeno ovim Nacrtom nije prihvatljiv.

U ovom se Nacrtu spominje procedura odabira intendanta HNK u Zagrebu kakva je bila 1991. godine. Slučajno ili namjerno ne spominje se da te godine i u tom Zakonu HNK u Zagrebu nije bio u 49% vlasništvu Grada Zagreba kao što je to utvrđeno u ZOK-u iz 2006. Naime, financiranje HNK u Zagrebu je tijekom 15 godina (od 1991. do 2006) stalno bilo neizvjesno jer nije obvezivalo Grad Zagreb na sufinanciranje. Doslovno svake godine to je bio izvor problema u funkcioniranju HNK u Zagrebu. U ZOK-u iz 2006. Grad Zagreb postao je suosnivačem HNK u Zagrebu (članak 53) s 49%, pa samim time i pravo da u određenoj mjeri **ODLUČUJE** o izboru intendanta. Članak 18 sadašnjeg ZOK-a kaže da *Osnivači javnih kazališta i javnih kazališnih družina međusobna prava i obveze glede osiguravanja sredstava i svih ostalih pitanja vezanih uz njihov rad uređuju aktom o osnivanju, statutom i međusobnim ugovorom.*

Nelogično je da strana koja daje preko 40 milijuna kuna godišnje za funkcioniranje kazalište nema baš nikakvih prava u odlučivanju o izboru čelnog čovjeka. Do sadašnje situacije doveo je (neprirodan i nedopustiv) nedostatak komunikacije između Ministarstva kulture i Grada Zagreba koji traje već duže vrijeme i potrebno je raditi na ostvarivanju komunikacije, a ne rješavati probleme promjenom zakona.

Prijedlog da se natječaj za ravnatelja kazališta raspisuje samo tri mjeseca prije isteka mandata ravnatelja je apsurdan. Jedna od najboljih odluka ZOK-a iz 2006. godine bila je upravo ta, da se natječaj mora raspisati najkasnije godinu dana prije isteka mandata. Naime, jedino na taj način izabрани ravnatelj/intendant ODGOVARA za svoj program, svoje suradnike i svoj rad za trajanja CIJELOG svog mandata jer od prvoga dana radi program koji je predložio. Skrati li se taj rok na samo 3 mjeseca od isteka mandata, novi će ravnatelj prvu godinu svog mandata biti odgovoran za **TUĐI** program, i morat će poštivati ugovore svog prethodnika. Dakle, umjesto 4 godine mandata, imat će samo 3 godine svog programa, jer će i njegovu zadnju

godinu raditi – budući intendant. U razvijenim zemljama (UK, na primjer) ravnatelj mora biti IZABRAN godinu dana prije isteka mandata prošlog ravnatelja, također dobiva svoje prostorije u zgradi kazališta gdje sa svojim suradnicima priprema SVOJ program. Na taj način je od prvog do zadnjeg dana svog mandata on UISTINU odgovorna osoba. Vraćanje na sustav iz 1991. godine urušit će dodatno već prilično narušeno hrvatsko kazalište.

Prijedlog da se u Kazališno vijeće, prema Zakonu o ustanovama, uvede i predstavnik zaposlenika koji nije umjetnik vraća nas u doba Zakona iz 1982. godine i na samoupravljanje. Ponovno napominjem da je tema sukoba interesa potpuno izostavljena iz ovog Nacrta. Zakon o kazalištima je *lex specialis* i pozivanje na Zakon o ustanovama nije primjeren. Kada bi se pozivalo na taj Zakon onda bi ustanovom trebalo upravljati upravno vijeće, a ne ravnatelj/intendant. I ta se promjena pokušala napraviti 1997. godine ali nije izglasana jer je u tradiciji hrvatskog kazališta još od Stjepana Miletića da je intendant odgovorna osoba, a ne vijeće.

Još jedna apsurdna argumentacija nalazi se u dijelu u kojem se kaže da bi se zbog omogućavanja veće fleksibilnosti umjetnici angažirali na ugovore od pet godina. Ponovno se vraćamo u 1982. Godinu i Zakon u kojoj je bilo propisano zapošljavanje na isto vremensko razdoblje. ZOK iz 1991. je propisivao zapošljavanje na određeno vrijeme na ugovore na dvije godine, a iz 2006 na četiri. Čak je i ZOK iz 1956. godine propisivao zapošljavanje na dvije godine. Ono što je važno istaći jest da je VELIKA VEĆINA ugovora danas koje ravnatelji potpisuju s umjetnicima na DVIJE GODINE. Kako će se povećati fleksibilnost s ugovorima od 5 godina? Na koji način?

Ovdje dolazimo i do ograničavanja ingerencija intendanta kao odgovorne osobe koji ne može dovesti svoju (npr. glumačku) ekipu što je uobičajeno u svim razvijenim kazališnim sredinama. Ugovori na 5 godina značili bi da intendant nasljeđuje umjetnike na ugovoru bez obzira na svoj program i njegove potrebe..

Osobito želim napomenuti da se ovaj Nacrt u dijelu angažiranja umjetnika uopće ne bavi audicijama kao nužnim preduvjetom za postizanje izvrsnosti.

Ovaj Nacrt uopće ne zadire u još veći problem, a to je da je «zaštićena zona» za zaposlene umjetnike SMANJENA 2006. godine s 25 na 20 godina radnoga staža. U uvjetima kada završeni BA studneti (dodiplomski studij) ulaze u sustav već s 21 godinom, zaštićeni su već s 41. U mirovinu se ide sa 65, a to znači da će glumci, na primjer, pune 24 godine biti u

«zaštićenoj zoni». O kakvoj se tu fleksibilnosti ili fluktuaciji može govoriti? Upravo obrnuto. Ovaj ZOK trebao bi uvesti «zaštićenu zonu» na 30 godina radnoga staža, a također uskladiti i to sa statusom samostalnih umjetnika koji, premda mnogo teže preživljavaju na tržištu, tek s 25 godina radnoga staža više ne moraju ići na umjetničku reviziju. Prijedlog koji ovaj Nacrt predlaže je u suprotnosti s onim što se želi postići.

U potpunosti se slažem da bi kazališta morala imati zaposlene dramaturge (nacionalna kazališta čak i više njih, ne samo jednog) te kazališne producente, kako vidim da su već neki kolege predložili u javnoj raspravi. Kazališni producenti, a prema *Pravilniku o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama* spadaju u umjetničko područje, polje 7.05. PRIMIJENJENA UMJETNOST, grana: 7.05.07. *produkcija scenskih i izvedbenih umjetnosti* te bez sumnje spadaju u umjetničko područje i neophodni su za funkcioniranje kazališta. Kazališni producenti nisu čak upisani ni u Pravilnik o utvrđivanju kazališnih radnika koji se smatraju kazališnim umjetnicima, a koji donosi Ministarstvo kulture što bi trebalo učiniti u najkraćem mogućem roku.

Za razliku od podrške zapošljavanju dramaturga i kazališnih producenata, vraćanje na zapošljavanje redatelja je kontraproduktivno, a i u sukobu sa samim Zakonom. Intendant/ravnatelj koji dolazi na čelo kazališta odgovoran je za svoj program. Kako može biti odgovoran za svoj program kada «u paketu» dobiva zaposlene redatelje koje MORA ANGAŽIRATI da bi oni ostvarili svoj dohodak? Gdje je tu sloboda izbora intendanta/ravnatelja i zašto bi on bio odgovoran za svoj program kad mu netko drugi određuje REDATELJA. Ovakav prijedlog je uistinu apsurdan, neobjašnjiv, a također je i povratak je u bivši sustav.

Također nije jasno zbog čega bi se na dva mandata ograničilo samo mjesto intendanta HNK u Zagebu, a sva ostala nacionalna i javna kazališta mogla bi imati ravnatelje/intendante i po više mandata. Smatram da bi ograničenje od dva mandata, isključivo zbog kriterija izvrsnosti, valjalo uvesti ZA SVA JAVNA KAZALIŠTA.

Na kraju, moram napomenuti da začuđuje da se u ovom Nacrtu uopće ne spominje pitanje kazališnih kuća koje su se prema ZOK-u iz 2006 u roku od 3 godine trebale preregistrirati u kazališta. Od svih kazališnih kuća jedino nije postala kazalište kuća u Požegi, a ostale su se

preregistrirale. Rezultati te preregistracije NIKADA NISU EVALUIRANI što je bilo nužno, jer se u praksi pokazalo da bi ponovno trebalo razmotriti pitanje bivših kazališnih kuća. Već površna analiza pokazuje da INK ima 2 zaposlene glumice, HNK Šibenik 2 zaposlena glumca, HNK Zadar 2 zaposlena glumca, a Karlovac čak niti jednog. Prema definiciji KAZALIŠTA, a prema važećem ZOK-u cijela situacija s kazalištima koja su nekada bile kuće nije jasna i valjalo bi ju ponovno razmotriti. Dakako, i za ovo je potrebna detaljna i temeljita analiza i evaluacija.

Pitanje koje nije razmatrano u ovom Nacrtu, a koje je od iznimne važnosti za funkcioniranje kazališne djelatnosti u RH je ono o načinima ostarivanja sredstava za rad. Sadašnji ZOK predviđe da se *Sredstva za rad kazališta i kazališne družine mogu osiguravati i iz prihoda ostvarenih svojom djelatnošću, iz zaklada, sponzorstava, darova i iz drugih izvora u skladu sa zakonom.* Zadnji dio ovog članka je uzrok mnogih problema sustava jer sintagma *iz drugih izvora* vrlo često znači da se kazališne dvorane daju u najam za različite nekazališne manifestacije, a ansambl za to vrijeme nema mogućnost raditi svoj posao za koji imaju potpisan ugovor o radu. Valja napomenuti da su ovakve prakse nepoznate u razvijenim kazališnim sredinama te da bi se ovo pitanje trebalo otvoriti za širu raspravu.

Zaključno: Smatram pozitivnim ovu vrstu savjetovanja sa zainteresiranom javnosti, ali ne i dovoljnom. Potrebno je omogućiti više različitih vrsta iznošenja mišljenja kako bi se uistinu ušlo u promjene hrvatskog kazališnog zakonodavstva na korist same djelatnosti ali i poreznih obveznika/publike.

Primjedbe na pojedine članke nacrtu zakona s obrazloženjem:

U Članku 1 Stavak 3 nelogično je da je i voditelj član Kazališnog vijeća. Naime, voditelj predlaže program, a ako je član Vijeća, onda ga i sam odobrava (ili odbija?).

Slično i u Stavku 4 istog članka, voditelj predlaže, a onda i odobrava. Ravnatelj kazališta ne može biti u kazališnom vijeću pa tako ne može biti ni voditelj. Ako se, recimo, voditelj kandidira za novi mandat, onda i sam odlučuje kao član kazališnog vijeća o svojoj kandidaturi?

Smatram da prebacivanje procedure o izboru voditelja na razinu Pravilnika ne rješava zakonski ovaj problem, a ovim se Nacrtom upravo to htjelo postići.

Članak 2 – smatram da je dodavanje još jednog nacionalnog kazališta u sustav neutemeljeno, a detaljno sam to obrazložila u Načelnim primjedbama

Članak 3 – smatram da se sve odredbe trebaju odnositi i na sve ravnatelje ne samo na intendante.

U istom članku spominje se *primjereni rok*. U zakonskoj regulativi ovakav termin ne znači ništa jer svakome *primjereni rok* može značiti nešto drugo.

Članak 4. – kao što sam već navela, ne može se izbaciti iz procedure izbora intendanta vlasnik 49% kazališta, odnosno Grad Zagreb. U sadašnjem ZOK-u u Članak 26. stoji da *Javnom kazalištu i javnoj kazališnoj družini koja ima više osnivača ravnatelja imenuju i razrješuju, na prijedlog kazališnog vijeća, sporazumno predstavnička tijela osnivača*. Zbog čega se u ovom Nacrtu ne mijenja i ovaj članak nego samo onaj koji se odnosi na HNK u Zagrebu, nije jasno.

Stavak o dva mandata treba se primijeniti na sve intendante/ravnatelje, ne samo na intendanta HNK u Zagrebu. Ako neka praksa nije dobra za intendanta HNK u Zagrebu, kao matičnog i najvećeg kazališta, zašto bi bila dobra za kazališta od manjeg značaja?

Članak 5 stavak 4, - najmanje godinu dana prije isteka mandata. Zašto ne tri mjeseca, obrazložila sam u Načelnim primjedbama.

Članak 6 - protivim se da kazališni zaposlenici koji nisu umjetnici budu članovi kazališnog vijeća jer to generira sukob interesa.

Članak 8– Stavak 1 protivim se zapošljavanju na 5 godina te predlažem 2 godine uz obvezatno uvođenje audicija.

Članak 8 stavak 2 – smatram da dramaturg treba biti zaposlen u svakom kazalištu, a protivim se uvođenju zapošljavanja redatelja. Već sam obrazložila zašto. U ovaj stavak svakako bih dodala da je svako kazalište obvezatno zaposliti kazališnog producenta.